

“Si Catalunya fos un nou estat en el marc de la Unió Europea es multiplicaria la nostra aportació a Europa.”

Entrevista a Oriol Junqueras, per Carles Torner

Ens trobem amb Oriol Junqueras, cap de l'oposició al parlament català, president d'Esquerra Republicana de Catalunya, diputat al parlament europeu entre el 2009 i el 2012 i alcalde de Sant Vicenç dels Horts des del 2011. Em recull a la Casa de la Vila i anem a parlar a la terrassa d'una cafeteria propera, cosa que fa que en diversos moments de la conversa ens saludin els veïns, li expliquin un acudit, o li demanin com pot ajudar l'ajuntament els familiars que tenen a l'atur –i l'alcalde pren cada vegada el temps d'aconsellar-los. Obro davant d'ell la revista municipal, que abans he estat fullejant, amb les pàgines d'un reportatge extens en homenatge a la germana franciscana Teresa Losada, morta el passat mes d'agost.

Oriol Junqueras: Teresa Losada va viure molts anys a Sant Vicenç dels Horts. La seva fundació Bayt Al-Thaqafa tenia presència aquí i a Barcelona. A Sant Vicenç dels Horts va fer una feina molt important i durant molt de temps, ha deixat doncs molt de pòsit. És un rastre molt important per a la convivència del nostre municipi, que ha sigut un municipi amb una immigració d'origen musulmà des de fa molts anys i molt important al llarg del temps. Teníem molta relació, ens havíem vist moltes vegades, des de l'ajuntament havíem in-

tentat col·laborar en les coses que ella feia. La seva absència deixa un forat importantíssim, que esperem que els que continuen la seva feina sàpiguen omplir. Estem segurs que entre tots intentarem ajudar a que sigui així.

Té algun record especial de la Teresa Losada?

Quan vam guanyar l'alcaldia, just després de la votació que em va convertir en alcalde, el primer que vam fer va ser anar-la a veure, perquè estava malalta. Ens va semblar que el primer gest simbòlic del nou alcalde havia de ser anar a saludar la Teresa Losada. Pel que fa a la qüestió de la immigració, Sant Vicenç dels Horts, que té una immigració molt voluminosa d'origen musulmà, el cert és que la convivència sempre ha sigut extraordinària. Estic segur que en això la Teresa Losada va tenir un paper molt important.

Com es viu l'experiència de ser alcalde després d'haver estat diputat al parlament europeu?

Una cosa després de l'altra i també combinades, perquè durant una època vaig fer totes dues coses alhora. Jo vaig començar la meua activitat política com a regidor. Primer com a regidor de l'oposició durant dues legislatures i, en el tram final de la segona, vaig ser escollit al parlament europeu, i vaig combinar-ho amb ser regidor. Després vam aconseguir l'alcaldia, en un govern conjunt amb Iniciativa per Catalunya i Convergència i Unió, govern del qual em sento orgullós i també m'hi sento còmode, que voldria que tingués continuïtat en el temps. Vaig ser diputat i alcalde durant mig any, fins que la meua etapa com a eurodiputat va acabar perquè nosaltres compartíem l'acta amb l'Ana Miranda, del Bloc Nacionalista Gallec.

Certament són dues dimensions molt diferents, la del conjunt d'Europa, amb més de cinc-cents milions de ciutadans, amb set-cents cinquanta-quatre diputats al parlament europeu, i la perspectiva de regidor. I també m'agrada explicar que, al parlament europeu, entre els meus companys diputats hi havia diversos alcaldes. A Europa, el

A Catalunya, els projectes d'integració de la immigració són molt més avançats que la mitjana europea. Els projectes educatius més inclusius de tot Europa són els catalans.

vinde entre el món local, més proper a la ciutadania, i el món de les cambres legislatives, que generen aparell legislatiu per a centenars de milions de persones, és un vinde molt ben considerat. Es considera un valor afegit.

La tragèdia recent dels centenars d'immigrants morts a Lampedusa ha mostrat aquesta vinculació entre allò local i el marc europeu en la gestió de la immigració. Com vivia aquest contrast un alcalde de Sant Vicenç dels Horts?

Evidentment, el factor escala no es pot menystenir. Una cosa és la perspectiva municipal i una altra ben diversa la de tot el continent. El factor continental té dificultats afegides. De vegades, des del món municipal, has de fer la feina sense eines i, en canvi, si la pots fer des de la perspectiva del continent ets capaç de crear eines necessàries. Europa, en aquestes qüestions, està molt lluny de Catalunya, desafortunadament per a Europa. Catalunya porta molt avantatge. Aquí, els projectes d'integració de la immigració són molt més avançats que la mitjana europea. Molt clarament en l'àmbit educatiu: els projectes educatius més inclusius de tot Europa segur que són els catalans. En tot cas molt millors que els alemanys, els francesos, els italians o els espanyols. Només cal veure la realitat social a França, amb aquests joves, de vegades de tercera generació, exclosos del seu país; a Catalunya ho hem fet molt millor. O escoles alemanyes que són escoles integrades però tenen els alumnes dividits per pisos: un per als alemanys i un pels turcs... cosa impensable a Catalunya, afortunadament. Europa té moltes coses a aprendre de Catalunya en aquest àmbit i, efecti-

vament, en el Parlament Europeu o a la Comissió Europea es posa el sistema educatiu català com a exemple. I hi ha projectes universitaris en l'àmbit educatiu que es fan a Catalunya que són referent a Europa. El nostre sistema educatiu té altres dificultats, òbviament, però en aquest àmbit som un referent.

Quina aportació podria fer una Catalunya independent a Europa?

Li respondré fent marrada. Sant Vincenç dels Horts és tradicionalment el municipi que ha tingut l'índex d'estudis universitaris més baix de tota la comarca, la renda per càpita més baixa i també el més alt dels percentatges d'atur. És obvi que aquests tres elements estan interrelacionats. És molt significatiu que aquests tres indicadors tinguin un comportament molt diferenciat des d'una perspectiva generacional: en la generació de més de quaranta anys els tres índex són més accentuats, en la de menys de quaranta hi ha millores molt notables. En gran mesura, això és fruit del procés d'escolarització en un sistema educatiu ja democràtic, amb escoles i ajuntaments ja democràtics als anys vuitanta, i dels instituts de finals dels setanta i principis dels vuitanta. Sant Vicenç dels Horts encarna, en gran mesura, algunes de les febleses característiques del nostre país i moltes de les fortaleses que hem anat construint entre tots i que són motiu d'esperança de cara al futur.

Aquesta aposta és tan rellevant, i en som conscients, que malgrat que els recursos que ens arriben de les administracions supramunicipals destinats a l'àmbit educatiu s'han reduït de forma dràstica –parlo d'escoles bressol municipals, de projectes d'ampliació i millora dels edificis escolars, tant d'infantil com de primària o d'instituts, etc. – en el nostre municipi hem aconseguit ampliar, millorar el pressupost que es destina a les activitats educatives. L'ajuntament ha cobert tot el que no arriba i encara n'hi ha posat una mica més. Això es tradueix en programes d'aules obertes que permeten que estudiants que estan a punt d'abandonar, o que ja han abandonat els estudis de secundària, tinguin la possibilitat de continuar a través de projectes vinculats al

l'Església va desviar unes monges missioneres italianes, que havien d'anar a la selva amazònica del Perú, a Sant Vicenç dels Horts. Vaig anar a la seva escola bressol, i elles em van matricular a l'escola italiana.

seu institut però en el marc d'una empresa o activitat municipal en la qual s'estan formant. Certament aquests programes funcionen molt bé, tenen molt d'èxit: hi ha moltes empreses, botigues, comerços del municipi de Sant Vicenç dels Horts que hi col·laboren encantades perquè n'obtenen bons resultats. I sobretot funcionen bé per als nois i noies que hi participen. També hi ha tots els programes de patis oberts més enllà de l'horari escolar, que permeten que els nens que no poden anar a casa perquè no hi ha ningú que els hi aculli, perquè els pares estan treballant, es puguin quedar a l'edifici escolar i fer-hi activitats extraescolars que pots no es podrien pagar de cap altra manera, o els programes de biblioteques obertes per fer-hi els deures i els programes d'estudi assistit. O en l'àmbit de la secundària, tenim convenis amb la Universitat Politècnica de Catalunya que tutoritzen estudiants nostres amb dificultats per seguir el currículum normal però que tenen especials aptituds en l'àmbit tecnològic, per tal de convertir en enginyers de la politècnica aquests estudiants que abandonarien els estudis i es comptarien com a fracàs escolar.

Tots aquests programes indiquen el nostre compromís en aquest àmbit. Estem segurs que Catalunya, que té projectes educatius de molt nivell, pot fer una aportació important a Europa. Però és evident que podríem aportar molt més si disposéssim de les estructures pròpies d'un estat que, malauradament, en aquests moments no tenim. En aquest sentit només cal recordar que, si Catalunya fos un estat independent, en comptes de tenir sis diputats al parlament europeu en tindria setze, i per tant la nostra representació seria molt més extensa, repartida, donaria peu a més persones, o a la Comissió Europea, on no hi tenim ara cap comissari, n'hi tindríem un –i passar de zero a un és un canvi extraordinari–, o ara no tenim cap representant al Banc

Central Europeu –fins i tot l'Estat Espanyol, a causa de la seva catas-tròfica gestió, ha perdut aquesta plaça– i Catalunya hi podria tenir un representant, amb totes les conseqüències positives que se'n derivarien a l'hora de defensar els interessos del nostre país. El mateix passa amb tots els consells de ministres sectorials, en tots els àmbits –ense-nyament, infraestructures, ocupació, empresa, etc. – on no hi tenim cap representant i si fóssim un estat n'hi tindríem un. Estem doncs convençuts que la independència de Catalunya, que fos un nou estat en el marc de la Unió Europea, multiplicaria moltíssim la nostra re-presentació, i això seria bo per a Europa.

Vostè afirma sovint que abans que independentista és un demòcrata.

Sí. Jo vaig arribar a Sant Vicenç dels Horts quan tenia només dos anys. Vam venir aquí perquè els meus pares van trobar una casa a un preu bo, perquè estava situada a molt poca distància, uns quaranta metres, d'un enorme camp de barraques. Barraques que havien acollit als refugiats dels aiguats del Vallès de l'any 1962, i aquell camp va tenir un efecte de taca d'oli sobre el conjunt del terme municipal. Perquè, en general, el preu del sòl al voltant dels camps de barraques s'ensorrava, només hi accedia la gent que tenia pocs recursos i, preci-sament per això, tendia a fer autoconstrucció, és a dir una barraca. De manera que Sant Vicenç dels Horts, com tants altres municipis de l'àrea metropolitana, es va convertir en un gran camp de barraques que s'estenia des de la via del tren fins a les crestes de les muntanyes. Camp en el qual emergien algunes illes en forma de pisos de protecció oficial als barris de la Vinyala, del Grup Llinàs o de Can Ros. La si-tuació era tan complexa –carrers per asfaltar, falta d'enllumenat públic, sense aigua potable, sense clavegueres, sovint amb infraestructures es-colars absolutament insuficients, sense infraestructures sanitàries– que l'Església va desviar unes monges missioneres italianes i peruanes, que havien d'anar a la selva amazònica del Perú, a Sant Vicenç dels Horts, perquè estava convençuda que aquí hi feien més falta, el que indica les moltes mancances que hi havia en aquell moment. Els meus

Sóc fruit d'aquests mestres italians que defensaven el *compromesso storico*, el paper social de l'Església, el compromís del PCI amb les democràcies occidentals...

pares treballaven —el pare era professor d'institut i la mare infermera— i em van portar a l'escola bressol que havien fet aquestes monges missioneres italianes al costat mateix d'aquest camp de barraques que hi havia prop de casa meva.

Les monges italianes, quan jo tenia quatre anys, van parlar amb el cònsul italià i em van matricular a l'escola italiana, gairebé com si jo fos un nacional italià. Fruit d'això, la meva educació és en llengua i cultura italianes entre els cinc i els divuit anys. Vaig tenir, en aquella època de finals dels setanta i primers vuitanta, mestres italians que, com era normal llavors, o bé eren del Partit Comunista o bé de la Democràcia Cristiana. Hi va haver un moment particular que va ser aquell que la Democràcia Cristiana i el Partit Comunista Italià s'estaven donant la mà en l'anomenat *compromesso storico*, que és el projecte que intenten tirar endavant l'Enrico Berlinguer (secretari general del PCI, que trenca amb la Unió Soviètica i es compromet fermament amb les democràcies occidentals) i Aldo Moro (secretari general de la DC, que es compromet en la defensa de l'estat del benestar). Sóc fruit d'aquests mestres italians que defensaven el *compromesso storico*, el paper social de l'Església, el compromís del PCI amb les democràcies occidentals... Sóc una persona que des de ben petit té un compromís molt ferm amb la democràcia. Compromís que és generalitzat en la societat catalana.

De fet, en aquests anys, és la feina que fan persones molt diferents, des d'àmbits i idees diferents, però que comparteixen la voluntat de transformar i millorar les nostres ciutats, Sant Vicenç dels Horts entre elles, i el país sencer: la gent que ve del PSUC, que ve dels consells parroquials, la que havia participat en el procés de formació de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, amb molta participació de

les parròquies de l'àrea metropolitana, des de Sant Medir fins a Sant Ildefons de Cornellà, o aquí a Sant Vicenç dels Horts. Hi ha un punt de trobada entre el món de tradició cristiana, el de tradició comunista, l'herència de principis cívics i democràtics del republicanisme dels anys trenta. Es donen la mà. Tinc el convenciment que les coses importants que ha fet aquest país en els últims quaranta anys, també les que s'han fet als municipis, són fruit d'aquesta trobada de gent molt diversa que molt sovint comparteixen aquestes diverses herències. No s'entén el naixement de Comissions Obreres si no entenem que va néixer a els parròquies. Ni el nostre país sense aportacions com la d'Alfonso Comín, que era simultàniament socialista i cristià, com tanta altra gent. Jo sóc un demòcrata. Estic segur que el que legitima i justifica la nostra acció és la defensa de la humanitat, dels valors humans, els valors cívics, allò que els cristians anomenen l'humanisme cristià.

Hem d'aturar la conversa perquè s'atura un camió al nostre costat i el motor fa massa soroll. En baixa el conductor que s'acosta a l'alcalde "Sap què em van dir ahir? Que el dia que Catalunya sigui independent, la capital serà Sant Vicenç dels Horts!". Oriol Junqueras riu i segueix parlant quan marxa el camió:

Alguns dels diputats veterans del grup d'Esquerra Republicana al parlament de Catalunya em diuen que, quan m'hi senten parlar, hi saben veure la influència de Maritain. Per a ells va ser un referent, per això ho reconeixen. Jo no puc estar segur que sigui així, però potser tinguin raó. De forma més o menys explícita és el que he viscut a casa meva. En la meva àvia, republicana i catòlica convençuda. Sempre deia no només que era cristiana, sinó que era catòlica, apostòlica, romana i republicana. Ella no ho vivia com una contradicció sinó com una cosa coherent. La meva mare també vivia el compromís amb aquests valors amb una normalitat absoluta: infermera a urgències, al torn de nit durant molts anys de la seva vida, i per tant una persona molt compromesa a ajudar i a viure pels altres, a cuidar-los.

Hi ha un punt de trobada entre el món de tradició cristiana, el de tradició comunista i l'herència de principis cívics i democràtics del republicanisme dels anys trenta: es donen la mà.

Són valors universals, que no només són cristians però també ho són, i no només són republicans però també ho són. El valor de la llibertat, que és un valor universal. En el món republicà: llibertat, igualtat, fraternitat. Però també és cristià: lliure arbitri, llibertat de l'ànima, naixem lliures i hem de triar, etc. I la igualtat republicana també és la igualtat dels cristians davant de Déu: tots som iguals. La fraternitat republicana és la caritat cristiana.

Al capdavant són diverses paraules que volen descriure el mateix valor universal: el compromís amb la llibertat dels homes, la seva igualtat i l'evidència que ens hem d'ajudar els uns als altres. Uns en diuen humanisme cristià, altres en diuen humanisme republicà, però defensen el mateix. No només no ho veig incompatible sinó que estic convençut que és el mateix. El que no és el mateix són els detalls, les expressions, les actituds que es deriven dels valors universals, però els valors són els mateixos. Sabem que són universals perquè apareixen als textos sagrats i als grans textos literaris, que anomenem clàssics perquè són vàlids al segle IV o V abans de Crist i ho són també al segle XXI. Ho són per al ciutadà de la polis grega, per a un anglès del segle XVI i per al ciutadà català del XXI: l'amor, la llibertat, la generositat, etc. Ho trobem en Shakespeare i en Plató.

Quan aviat els catalans siguin convocats a la consulta, com encara el moment de ruptura que viurem amb Espanya?

Serà un moment de llibertat. Si algú ho vol convertir en un moment d'enfrontament serà perquè està en contra de la llibertat. La ruptura serà provocada per aquell que no vulgui deixar votar les per-

sones. Des del nostre punt de vista no és moment de ruptura sinó de creació, de creació col·lectiva d'un futur en comú. Tots els ciutadans són cridats a crear aquest futur compartit. Això és extraordinari. El protagonisme més important l'assumeix la societat civil, entre altres raons perquè els partits que l'haurien pogut assumir anteriorment mai no han obtingut un suport suficient per fer-ho. I si no hem tingut aquest suport és perquè alguna cosa no hem fet prou bé per merèixer el suport majoritari dels nostres conciutadans. O alguna cosa millor devien fer els partits que rebien més vots.

En tot cas, el que és nou és que el compromís s'ha estès a la majoria de la societat, i s'expressa majoritàriament en forma de manifestacions, de cadenes humanes, o en els vots al parlament de Catalunya o en les votacions que el parlament fa. És a dir, tant a l'hora d'escollir els escons com en decisions que els diputats prenen. Això és nou i aquesta és la nostra fortalesa. Nosaltres atribuïm tot el protagonisme a la gent. És la principal esperança. No tots els ciutadans de Catalunya seran protagonistes amb el mateix entusiasme, alguns fins i tot no voldran ser-hi. Ara, el que ens legitima als que volem que el procés culmini amb èxit és que ho fem pensant en tothom.

Com explica el to pacífic i festiu del moviment cívic? Podrà mantenir-se davant l'enfrontament?

Sens dubte. És aquesta actitud cívica el que ens fa forts. Estic doncs convençut que en la mesura que l'estat i els poders polítics, funcionaris i mediàtics ens ho vulguin posar difícil, el que aconseguiran serà reforçar el compromís cívic de la majoria dels ciutadans de Catalunya. Torna a ser una expressió de valors universals, tant cristians com republicans. Els de Gandhi a l'Índia o dels republicans irlandesos (Irlanda és el país on valors cristians i republicans se superposen: un republicà és sempre catòlic en aquell país). Valors que són expressió en un àmbit concret, Catalunya, del que han expressat en d'altres llocs Gandhi o Mandela o Martin Luther King. La prova és que, com més gran és la resistència de l'*establishment*, del poder, en contra de la voluntat ciutadana, més fort és el compromís cívic.

La meva àvia deia que era catòlica, apostòlica, romana i republicana.(...) La igualtat republicana és la igualtat dels cristians davant de Déu. La fraternitat republicana és la caritat cristiana.

Hi ha cap text que l'inspiri en la seva tasca política?

Quan vaig ser elegit al Parlament Europeu era un temps que encara tenia temps de llegir, cosa que ja no tinc, i escriure també es fa molt difícil. Llavors jo era professor d'universitat, i per tant escribia i llegia tot el dia. Vaig tenir la sensació que estaria bé posar per escrit alguns dels compromisos que m'havien guiat fins aquell moment i que m'havien de seguir guiant en la feina al Parlament Europeu. Aprofitant que feia poc que s'havia commemorat el 80è aniversari de la publicació d'una tríada d'articles del canonge Cardó, vaig escriure tres articles vinculats cadascun amb els que Cardó havia escrit a finals dels anys vint de segle passat. Cardó deia: “entre tanta munió de coses que ens obturen la percepció, n'hi ha tres que no tenen importància: la petitesa material, el fracàs del moment present i la manca d'altaveu.” Perquè “ser petit no té cap importància, quan es tanca dins la pròpia entranya un esperit capaç de desplegaments magnífics”. Les idees de Cardó continuen essent vàlides avui com ho eren durant la dictadura de Primo de Rivera, quan ell ho escriu.

Al final, els valors són expressió d'actituds universals. Trobem el compromís individual amb la justícia universal al “J'accuse” d'Émile Zola, disposat a enfrontar-se a un estat tan poderós i tan fosc com ho era llavors França –i Zola, gràcies a aquell article, s'ha convertit en un referent del naixement del periodisme contemporani–, o ho trobem en els articles publicats a la mateixa època per mossèn Cinto Verdaguer, on defensa la seva innocència davant les acusacions d'un altre poder, que en aquest cas va ser la jerarquia de l'Església. Al capdavall és això: el compromís individual amb la justícia universal i el servei als altres, davant de les dificultats que t'imponeix una estructura de poder

molt consolidada, sigui la que sigui. Són valors que haurien de ser els de cadascun de nosaltres davant la resta de la societat.

Tinc la sensació que això ho he viscut a casa meva quan la meva mare, fora del seu horari de treball, després del torn de nit, continuava a casa ajudant els veïns. No només era infermera, sinó que ajudava tothom que ho necessitava, fos com a infermera o com a veïna, no només a la feina sinó sempre. Es preocupava dels veïns musulmans que acabaven d'arribar, que no tenien recursos, que no sabien on anar, que tenien un nen malalt... Ella en tenia cura, els ajudava, i per això casa meva es convertia en un lloc on la gent venia a demanar consell, ajuda, suport. Casa meva va estar sempre oberta a tothom que ho necessitava, de vegades necessitats materials immediates i de vegades més espirituals. Tinc la sensació que això és el que hauríem d'intentar fer tots, cadascú en la mesura de les seves possibilitats. L'experiència del que passava a casa meva lliga amb el que ara faig, el que dic i intento per al país.

Creu que l'ha influït algun referent cristià?

Les monges i la meva àvia explicitaven sempre el vincle entre fe i acció. En el cas de la meva mare, tot essent molt poc ritualista, hi havia un sentit cristià clar en el que feia, d'un cristianisme més difús, menys formalista. En la meva vida acadèmica, a part de la meva etapa infantil al liceu italià, també m'he trobat aquests referents en el pare Batllori, que em va enviar a treballar a l'arxiu secret del Vaticà, o en el també jesuïta García-Doncel, amb qui vaig participar en un màster sobre història de les ciències i des del centre Borja vam treballar vinculats a l'European Society for Science and Theology. D'una manera més intensa i continuada en el temps, he treballat amb l'historiador Hilari Ragner, que ha estat molt influent en la meua manera d'intentar acostar-me a la realitat històrica i de qui he après moltes coses. Aquests mestratges eren per a mi coherents amb els que venien d'altres horitzons, com el meu director de tesi, l'Antoni Simon, o l'Ernest Lluch, professor i company a l'àrea de pensament econòmic (que era el tema de la meua tesi).

Cardó deia: “entre tanta munió de coses que ens obturen la percepció, n’hi ha tres que no tenen importància: la petitesa material, el fracàs del moment present i la manca d’altaveu.”

Quan vaig ser a Roma vaig conèixer l’aleshores cardinal Ratzinger, que dirigia la Congregació per la Doctrina de la Fe, algunes tardes (perquè jo tenia un *permesso pomeridiano*) havíem coincidit a l’Arxiu Vaticà, a la biblioteca Apostòlica. He viscut l’elecció del Papa Francesc amb molta esperança. Em va tocar comentar l’elecció l’endemà a RAC1, perquè m’hi entrevistaven, pel fet que jo hagués treballat al Vaticà i fos l’endemà de l’elecció. El primer dia ja vaig dir que em semblava que no només era simbòlic sinó que tenia un gran valor de fons que fos el primer Papa no europeu, el primer Papa jesuïta de la història, i el primer que triava per nom Francesc. Jo entenia que l’elecció del nom era per Sant Francesc d’Assís i això era molt significatiu. De la mateixa manera que el Papa anterior havia triat el nom de Benet, entenc jo que en reconeixement als dos Benets anteriors, tots dos molt importants des de la perspectiva de l’esforç intel·lectual de l’Església, l’un als principis del segle XX i l’altre al segle XVIII. Havien intentat adaptar el pensament, l’acció, les actituds de l’Església als reptes que plantejava el modernisme i el noucentisme l’un, i a la il·lustració l’altre, i que Ratzinger, que és un intel·lectual de trajectòria extraordinària, havia triat el nom a consciència. I Francesc també ha triat un nom significatiu: observem els seus gestos amb esperança i, si estigués al nostre abast ajudar en alguna cosa, ho fariem encantats.